

MEDICIN HISTORISK *paus*

Med kroppsvätskorna i balans skulle synen återkomma

Trappan där Maria Larsdotter 1768 snubblade och slog i skallen finns kvar. Idag är det gamla lasarettet i Mariestad bostadshus.

Synskadade Maria Larsdotter hade tagits in på Skaraborgs Läns-Lazareth i Mariestad den 10 januari 1768 med diagnosen Caecitas (blindhet):

På höger öga har hon varit blind i 1½ år, men fick för 8 veckor sedan sveda och var i det vänstra, som hon, fast ganska litet skjönjor på. Hank eller spansk fluga tåls ej, ty ögonen äro mer torra. Tun diaet, flitigt drickande, badning på ögonen och et retande ögonpulfver är vidtagit.

Hon var på bättringsvägen, men snubblade i sjukhustrappan, slog huvudet i, varvid synen återigen försämrades:

Åderlåtning, förtunnande Diaet, temperantia och vanlige ögonmedel äro vidtagne.

Kroppsvätskorna skulle vara i balans

De journalanteckningar som finns bevarade av sjukhusläkaren Jacob Silentz ger en god bild av den tidens ögonsjukvård. Diagnoserna på de nio ögonpatienter som vårdades i Mariestad åren 1767–1771 var Caecitas, Catharact, Amaurosis, Fläckar på ögonen-Leucoma, Ophthalmia, Ulcus ad Cornua och Tumor oculi.

Behandlingen av blindhet omfattade många olika åtgärder för att återställa balansen i kroppsvätskorna. Hank innebar att en hudflik i nacken lyftes upp och ett ullsnöre stacks igenom huden, varvid en långvarig var-

och slembildning uppstod. Denna kunde förstärkas med ett emplastrum (plåster) med Spansk fluga (cantharides) utanpå hanken. Laxering utfördes var tredje dag. Venesectio och temperantia eller diaphoretica (svett-drivande) var andra medel som brukades. Retande ögonpulver gav lokalt utflöde av var och slem; även ögonsalva (Unguent: Nihili ad oculos), som innehöll bl a zinkoxid, användes.

Om en 16-årig piga som blivit blind av en stark fluss i huvudet efter förkylning står det i en daganteckning efter sex veckors behandling:

Uti såret efter hancken samlade sig, af Spanskaflugans dragning, materia, som brast lös och utflöt til

myckenhet i 3ne dagar, hvarefter synen, särdeles på vänstra ögat, ansenligen tilltagit.

En stor beställning på instrument

Mariestads lasarett stängdes i augusti 1771 på grund av »brist af penningar til de sjukas underhåld». Men 1793 återupptogs den nedlagda verksamheten.

Även ögonsjukvården kunde då utvecklas. Den 9 januari 1794 presenterades en räkning på starrskärningsinstrument, efter Wälborne Herr Generaldirecteuren och Riddaren Olof af Acrells requisition, för sammanlagt 7 daler och 8 skilling.

Torgil Hallböök

Ögonsjukvården förbättrades. Räkningen på instrument från år 1794 omfattar 3 knifvar af olika skapnad til starrskärning à 24 sk, 1 Cystitome, 1 Meillere, 1 Pincette, 2 starnnålar af olika figurer à 24 sk, 1 fin sug til flere behof, 2 krok-nålar til hinnors uplyftning à 24 sk, Ögon Instrumenter, slipade af Eggertz.

